

Dank voor dit uitgebreide Ontwerp-Klimaatplan 2025 -2035 en de mogelijkheid om hier als burger op te reageren.

Graag geef ik eerst een algemene beschouwing op het document om daarna in te gaan op een aantal specifieke paragrafen.

De focus in dit visiedocument ligt op het klimaat en vermindering van de CO2 uitstoot om de klimaatdoelen te behalen. De samenhang met de andere [8 planetaire grenzen](#) geformuleerd door het [Stockholm Resilience Centre](#) mis ik in dit document. We hebben als mensheid 6 grenzen al ruimschoots overschreden, belangrijk lijkt me deze mee te nemen in het visiedocument.

De grote vraag is wat vinden we een leefbare toekomst? Wat is onze visie? Hoe ziet een gezonde leefomgeving en samenleving van mens, natuur en aarde(bewoners) eruit? We zijn als mens afhankelijk van de natuur zoals [de planetaire gezondheid](#) ons laat zien. Hoe we leven, is alsof we afgescheiden zijn van de natuur, alsof we erboven staan, onafhankelijk en individualistisch zijn. We mogen weer ecocentrisch worden, samenwerken met elkaar en met de natuur. We mogen ontdekken wat natuurlijk leven is, nu we zo afgedreven zijn van onszelf, van onze waarden en daarmee onze aarde, mogen we deze weer gaan herontdekken. Er zitten veel mensen in nood, ze voelen zich eenzaam, afgescheiden van de ander, afgescheiden van zichzelf en hun eigen natuur en van de natuur. Natuur is helend en helpend, zo is gebleken uit onderzoek. Een gezonde veilige verbinding en hechting met anderen zorgt voor veerkracht, vertrouwen en een natuurlijk herstel.

We kunnen alles per individu willen behandelen, maar wat als er zoveel zorgen en psychische nood bestaat, zoveel vormen van verslaving, zoveel eenzaamheid, rancune, geschreeuw om aandacht, zoveel verharding, polarisatie, uitsluiting, discriminatie? Dit is niet een individueel probleem, dit is een collectieve crisis. Wij allen maken onderdeel uit van deze crises. Onze tomeloze niet te stillen honger naar meer, perfectie, uiterlijke schone schijn, afleiding (van waar het echt om gaat), verleidingen, naar waardering, naar voldoening, naar veiligheid, jaagt ons over eigen grenzen heen, en daarmee ook over de grenzen van de planeet. De dans tussen industrie, overheid en consumenten is er 1 die nu meer lijkt op een [ratrace](#) dan 1 die échte vreugde en vervulling brengt.

Hoe deze vicieuze cirkel te doorbreken?

‘Als we onderdeel zijn van het probleem, vormen we ook onderdeel van het de oplossing’ en ‘het gebied van de oplossing ligt in een ander gebied dan het probleem’.

Wat is goed voor ons als mens, dier, plant, natuur en aarde? Wat als we de stemmen van kinderen, toekomstige generatie, levende wezens, de aarde betrekken in onze besluitvorming? Hoe kunnen we leren van de natuur, die van onszelf en die om ons heen, hoe kunnen we samenwerken met de natuur, hoe zorgen we voor onze kinderen, [de toekomstige generatie](#)? Hoe zorgen we voor gedragsverandering, waar willen we naartoe, wat is voor ons de mooiste mogelijke toekomst ([lab toekomstige generatie](#))? Wat als we leren van de wijze lessen van het verleden, te kijken wat werkt en deze stap voor stap toe te passen in deze tijd? Wat als we verzachten? Wat als we ons hoofd, hart en handen afstemmen op onze waarden, vervulling en zingeving? Denken, voelen en handelen op 1 lijn brengen met wat we écht willen? Wat als we gaan zien en luisteren, echt oog en oor voor onszelf en elkaar hebben? Wat als we gaan vertragen, stoppen met wat vervuילend is en vervangen voor iets wat écht vervullend is?

Hoe zou het zijn als we zeggen, het spijt ons, we hebben troep verkocht, we hebben gezorgd voor bergen afval, waar we ons geen raad mee weten? Wat als we erkennen dat we er een puinhoop van maken en uitspreken dat we dit niet meer willen? Wat als we ons ongelijk toegeven? Wat als we geen

geld meer geven aan troep maar alleen voor dat wat goed is voor ons aller welzijn en welbevinden? Wat als we leren te relateren, te verbinden, samen te werken omdat we deze problemen niet in ons eentje kunnen oplossen?

Kunnen we leren en toepassen van alles wat al voorgesteld en gecreëerd is?

[Het ministerie van de toekomst](#) kan behulpzaam zijn bij het beantwoorden van vragen, evenals Stichtingen als [KlimaatGesprekken](#), [Klimaatpsychologie](#) en [de Groene Huisarts](#). [Mijn verborgen impact](#) en [Think Big Act Now](#) bieden ook uitkomsten.

[Grond voor een gesprek](#) van [Urgenda](#) biedt ook een goede oplossing.

Kruidenrijke velden, afbouw van bio industrie en lokaal, natuurlijk, plantaardig, biologische voeding is zowel goed voor onszelf als voor de aarde. Dit betekent: natuurlijke mest en bewerking van het land ipv kunstmest en pesticiden.

Wat als we deze gouden groene regels zouden toepassen?

- *Mag het ook genoeg zijn?*
- Klimaatklappers: spullen, vlees en vliegen verminderen/stoppen
- Alles wat je koopt en gebruikt is afval: refuse, reduce en reuse (10 R)
- *Wat is duurzaam/wijs voor mezelf, de ander en de aarde?*
- Samen kom je verder en vele handen maken licht werk
- De co-benefits van bewegen met de benenwagen: gezond voor jezelf en de aarde
- Laat voeding uw medicijn zijn: lokaal, plantaardig en biologisch
- *Wil ik onderdeel van het probleem zijn of van de oplossing?*
- Beter inconsequent het goede, dan consequent het slechte
- Gedragsverandering is een stapsgewijze oefening (duurloop)
- Met een ontspannen lijf en geest kom je tot betere oplossingen
- Wees een OEN: open, eerlijk en nieuwsgierig

Verder ingaande op de paragrafen van het visiedocument wil ik nog het volgende toevoegen:

1. Artikel 2.1: Maatschappij, de paragraaf over rechtvaardigheid (blz 16) Reactie: Twee derde van het gasverbruik door Nederlandse bedrijven en instellingen is vrijgesteld van energiebelasting. Voor grootverbruikers die nog wél worden belast, geldt een veel lager tarief dan voor andere bedrijven. Als deze belastingvoordelen worden afgeschaft, kan het geld dat daarmee vrijgemaakt wordt, worden aangewend om mensen met lage inkomens te helpen met het isoleren en verbeteren van hun huizen.

2. Artikel 2.4: Mondiaal, Europees en Nationaal beleid): over de Internationale Klimaatstrategie (IKS) waarin wereldwijd wordt geïnvesteerd in emissiereductie zoals energie, transport, landbouw en circulair. (blz, 19) Reactie: De Nederlandse staat steunt met exportkredietverzekeringen (via Atradius DSB) projecten van Nederlandse bedrijven in landen waar risicovolle situaties heersen die het slagen

van hun project bedreigen. Het grootste deel van die steun gaat naar vervuilende bedrijven in de fossiele industrie. Als dit kabinet daarom zou besluiten om geen olie- en gasgerelateerde steun te verlenen, helpt dat Atradius enorm om de energietransitie in de buitenlandse handel/investeringen te bevorderen.

3. Artikel 3.3: De Transitie in Sectoren - Internationale lucht- en Scheepvaart (blz. 44) Reactie: Kerosine, een fossiele brandstof van het vliegverkeer, is nog steeds vrijgesteld van BTW. Dit kan niet langer. Op stroom voor treinen en benzine en LPG voor auto's wordt wél BTW geheven. Ook wordt er geen belasting geheven over vliegtickets (zowel voor binnenlandse als buitenlandse vluchten); ook daarover moet BTW geheven worden. Gezien de omvang van het vliegverkeer in Nederland zal dat een enorme nieuwe inkomstenbron opleveren, die gebruikt kan worden voor het ontwikkelen van duurzame mobiliteitsoplossingen (zoals beter en goedkoper openbaar vervoer).

4. Artikel 3.3: De Transitie in Sectoren: De industrie moet verduurzamen (blz. 37) Reactie: Het Nederlandse staatsbedrijf Energiebeheer Nederland (EBN), voor 100% eigendom van de staat, participeert in opsporing en winning van gas en olie in Nederland en het Nederlandse deel van de Continentale Plaat. Dit is een voorbeeld van oude-economie-denken, hier moeten we afscheid van nemen. Als EBN enkel zou mee-investeren in onderzoek en ontwikkeling van hernieuwbare energiebronnen, kunnen industriële bedrijven in Nederland weer floreren zonder verder te vervuilen.

5. Artikel 3.5: Opbouw circulaire economie - er zijn betere financiële prikkels nodig (blz. 52) Reactie: De Nederlandse overheid is nog steeds voor ruim 40% aandeelhouder van ABN AMRO, en zou dus meer kunnen sturen op het financieringsbeleid van deze bank, zodat die meer gaat investeren in ondernemingen met plannen voor de opbouw van circulaire economie. ABN AMRO is de laatste jaren minder gaan investeren in fossiele projecten maar dit leidde niet tot meer financiering van hernieuwbare energie.

6. Artikel 5.1: Samenwerking met anderen: Burgerberaad (blz 71) Reactie: Het is fijn dat het Burgerberaad er nu echt gaat komen, maar ik pleit hierbij voor een *jaarlijks* burgerberaad. Dat is een veel inclusievere consultatiemethode. Deze internetconsultatie is nauwelijks openbaar bekend gemaakt, is ondoorzichtig in haar besluitvorming, kan door de lobby van grote bedrijven makkelijk beïnvloed worden en is daardoor weinig democratisch of inclusief.